

Töri vizsgaelőkészítő és tesztelő

Szöveg, fogalmazás: Lengyel Petra, Dhillon Vikram, Karas Livia. Weboldal: Tatai Áron

Téma:

oldalmagyarázat: A.: ötödikes, Horváth Péter Törükönyv.
I,II,III.: Száray-s könyvek

Kész?	#	Lecke neve	Lecke helye
☐	1	Az ókori Egyiptom története	A 40.
☐	2	Spárta állama	A 80, I 68
☐	3	<i>A görög-perzsa háborúk eseményei</i>	A 83, I 72
☐	4	<i>az athéni demokrácia kialakulása, fénykora és hanyatlása</i>	A 79, I 77
☐	5	<i>Nagy Sándor birodalma</i>	A 99, I 94
☐	6	A római köztársaság kiépülése és működése	A 106
☐	7	<i>A pun háborúk és hatásuk Róma gazdaágára és politikai életére</i>	A 107
☐	8	Julius Caesar hatalma - az egyeduradalom kiépítése és Augustus principátusa	A 116, I 127
☐	9	A Római Birodalom bukása és a Frank Bir. kialakulása	A 144, I 147/160/171
☐	10	A pápaság és a császárság politikai küzdelme a XI-XIII. században	II 7
☐	11	Városok kialakulása Európában	II 20

☐	12	Az iszlám megjelenése és térhódítása	I 195
☐	13	Közép-EU fogalma és története a XI-XV. században	II 40/47
☐	14	Az Oszmán Török Bir.	II 54/193
☐	15	A magyar nép története a kezdetektől a honfoglalás végéig	I 206-211
☐	16	A magyar állam megalapítása és politikai berendezkedése	I 217
☐	17	a hétköznapi élet a Középkori Kelet-EU-ban	II 69
☐	18	A rendiség születése Angliában és Fro.-ban valamint a százéves háború	II 26
☐	19	Mo. a XI-XII. században	II 74/81 [19]
☐	20	Az Aranybulla mozgalom	II 87
☐	21	A tatárjárás története	II 93
☐	22	Mo. az anjuk idejében	II 107/115
☐	23	Hunyadi János törökellenes háborúi	II 122
☐	24	Hunyadi Mátyás kora	II 130
☐	25	Az ország három részre szakadása	II 212/218
☐	26	A nagy földrajzi felfedezések	II 148
☐	27	A reformáció és a katolikus megújulás	II 155
☐	28	Erdély aranykora	II 231
☐	29	A Tudorok kora Angliában	II 169
☐	30	A francia abszolutizmus	II 181
☐	31	Oroszország nagyhatalommá válása	II 193

☐	32	A török kiűzése Mo.-ról	II 243
☐	33	II. Rákóczi Ferenc szabadságharca	II 255
☐	34	A francia forradalom	III 18
☐	35	Az ipari forradalom kora	III 54

▼ I.-X. Lecke

▼ I.: Az Ókori Egyiptom története

Afrika ÉK-i része: Vörös tenger, Földközi tenger, Szahara veszi körül elszigetelve a többi civilizációtól.

Élet szorosan kapcsolódik a Nílushoz: **öntözéses földművelés**. Kő : építőanyag, szerszám.

Archaikus kor (Kr.e. 3000-2700)

jégkorszakban füves pusztá a terület sivataggá alakult **ezért** népek Nílushoz vándoroltak.

Neolitikumban: földművelő falvak Alsó és Felső-Egyiptom kialakul. Harc köztük; **Kr.e.2900** Ménész egyesíti Egyiptomot.

Vallás, írás, művészet többek közt ebben az időszakban alakul ki.

3 évszak:
aratás,
sarjadás,
forróság

KÖKOR

Politeista, tériomorf vallás. Fáraó: Istenként tisztelték, hatalmának a jelképe: Piramis

Vallás: halál utáni élethez kell a test is (mumifikálás), sok tudományos megállapítás
pl.: vérkeringés

hieroglif írás = szent véset (*Mássalhangzóírás*)

Politeizmus:
Többistenhit

Óbirodalom (Kr.e. 2700-2200)

A fáraó despotikus hatalom: istenként tisztelik,

egész ország fölött rendelkezik, kegyétől függenek az emberek. **Hierarchia:**

1. Fáraó
2. Papok
3. Hivatalnokok
4. Szabadok
5. Rabszolgák (hadi foglyok)

RÉZKOR

Középbirodalom (Kr.e 2060-1780)

Megerősödött papi hatalom: de a fáraó hatalma csökkent. oka: öntözéses földművelés miatt egységes irányítás kell

papi+hivatalnoki réteg nem lehet visszaszorítani : saját birtokok a gazdagoknak

Középbirodalom megbukik: *hükszósok* miatt (palesztin nép)

Óbirodalom
felbomlása
utáni átmeneti
időszak

Újbirodalom (Kr.e. 1550-1000)

hükszósoktól átveszik a fegyvereket: Thébából kiindulva létrehozzák az újbirodalmat

Önállóság: gazdasági fellendülés

- Új állatok: juh, teve, ló (harci szekerek elé)
- Ekés földművelés
- hódítás: Palesztina+D felé: vezető réteg befolyása nő

BRONZKOR

ezért: Egyiptom nagyhatalmi kora II Ramszesz Kr.e. XIII sz. csata és építkezés

Később konfliktusok: Amon papság vs Ehnaton (egyistenhit)

majd: tengeri népek bevándorlása: innentől Egyiptomot-t idegen népek uralják

VASKOR

▼ II.: Spárta állama

Dórok alapítják, akhájokat győzik le (**annak ellenére hogy** 10x nagyobb az akháj sereg)
belső egység megőrzése fontos: Minden Spártai Polgár egyenlő részt kap az állami földekből
Cél: harcosná válni: fenntartani a hatalmat. teljes jogú polgársághoz: katonáskodás kell!

De nincs teljes egyenlőség:
birtokos
arisztokrata
réteg vezet

Társadalom

Körüllakók:

szabad jogállásúak, nincs polgárjog
dór eredetűek, sokkal többen, mint a szabad polgárok, peremterületeken élnek
Kézműipari termékek, bányászattal foglalkoznak
nincs politikai joguk de adót fizetnek.

Helóták

legtöbben FÖLDMŰVESEK az állam által kiosztott parcellán **és**
az állam tulajdonát képezik
termés felét beszolgáltatni a parcellát birtokló spártai polgárnak
családban éltek és saját házuk volt, vagyonuk örökíthető
Jogfosztott őslakók: nincs politikai jog, megölhetik őket büntetlenül

Sokkal többen vannak mint a spártaiak

Az állam

I.: Népgyűlés: 30 év feletti polgár csatlakozhat, szavazás közfelkiáltással. Feladata: elfogadhatja vagy elutasíthatja a javaslatokat **amiket** a
II. Vének tanácsa terjeszt fel. Vének tanácsának a felépítése: 2 király+28 vén (**60 év feletti**)

2 király:
elsősorban

III. 5 felügyelő: Állam tényleges irányítói 1 évre a népgyűlésből. Feladata: bíráskodás , királyok és tisztviselők ellenőrzése.

fővezérek

Spártai nevelés

Az életképtelen csecsemőket kiteszik (taigetosz-ra)

lány szerepe: katonát nevelő anya

- anyaság miatt nagy tisztelet
- szabadon választhatnak férjet
- szabad: testedzés, dalok, tánc

fiú szerepe: katona **ezárt** 7 éves kortól állam neveli katonának

- nehéz körülmények
- könyörtelenség+szigor
- 30 éves koráig családtól távol - felséget titokban látogathat
- 60 éves korig katonaköteles

Peloponnészoszi szövetség: Kr.e. VI sz. Spárta hatalmi súlyát biztosítja és támogatja arisztokratikus államokat

Krüpteia - rejtőzködés : felnőtté válási ceremónia a fiúknál

▼ III.: Görög-perzsa háborúk

Első szaksz: Kr.e. 492-490

perzsa terjeszkedés: Földközi-tenger melletti kereskedelemben érintett poliszok **pl.:**

Elvágják a fő kereskedelmi utakat (a perzsák) **Ezért** ✕ Perzsák vs Athén, mert A segített I Dareiosz ellen lázadó kis-ázsiai görög jón lakosságnak

✕ Perzsák vs thrákok (Kr.e. 492) megsemmisül a hajóhad

✕ Marathón Kr.e. 490:

	Dareiosz	<u>Miltiádész</u>
ember	20000-25000	9000
Egységek	lovas+gyalogos	hoplita
Táv	távolról (nyílzápor)	közelről (pajzs)

falanx: zárt
hadrend

hoplita: -
nehézfegyverzet
gyalogos

Görögök: Perzsa bir újra támad : - szf-i hadsereg megerősítése **mert** **arisztokrácia:** földjeik védelme és politikai befolyás miatt.

Ariszteidész: kereskedők és kézműves réteg.

Themiszotklész: hajóhad fejlesztése = kereskedelem fejlődése. **VS**

Teisztoklész ötletét tartják jónak **cserépszევავაზ**, **ezért** Ariszteidészt száműzik.

Második szakasz: Kr.e. 480-479

✕ Xerxész vs Görögök Kr.e. 480

sok városállam behódol Perzsiának DE Athén és Spárta ellenáll

✕ Thermopülei csata: Xerxész vs Leónidasz (300 emberrel, vesztenek)

ezért is a görögök szárazföldiek *Isztmoszig* visszavonulnak és **feladják Athént**

✕Themisztoklész csatát eszközöl ki a tengeren ahol a görögök nyernek Xerxész csapata egy részével visszavonul, maradék megsemmisül (Palataia Kr.e. 479)

✕ Mükalé-hegyfok görög hajóhad: Kr.e. 479: Égei tengeren fölény

Befejező szakasz Kr.e. 479-448

Poliszok+Athén (vezető) megalapítja a **Déloszi-szövetséget** (változó eredményeket ér el) Kr.e. 478

Spárta ellenzi a további háborúzást, mert Athén megerősödik Kr.e. 448: **Béke:** I.:Perzsák lemondanak: égei-tengeri jelenlét, tengerszorosok, jón városok feletti uralom

II.: Athén lemond a perzsák elleni támadásról

Déloszban van a kincstár

▼ VI.: A római köztársaság kiépülése és működése

Köztársaság váltásban, felváltotta a császárság előkészítője: **Julius Caesar**. Ő nem volt császár. Sikeres hadvezér, nagy vagyon **tehát** nagy hatalom

Zűrzavar ekkor: Senki nem tud rendet tenni **közben** Caesar egész Itáliát hatalmába kerítette (hadsereg)

Ezért a szenátus örök teljhatalmat szavaztak meg.

Béke, a köztársaság megszűnése. **De!** sokan vissza akarták szerezni a hatalmát/vagyonát **ezért** Kr.e. 44. március 15-én merényletet szerveztek ellene.

birodalomhoz csatolta Galliát (mai Franciaország)

Március idusa

Az isteni augustus

Kiújultak a belső harcok. (hatalmi harc)

Győztes: **Octavianus** Teljes hatalommal . Felvehette az Augustus nevet.

Róma első császára Kr.e. 27-től Kr.u. 14-ig uralkodott

Zsoldoshadsereg, ő a vezetője. Kincstár vezetője. A népgyűlés elveszti hatalmát, a szenátusnak is csak látszólagos hatalma van.

Béke, és jólét

Ceasar unokaöccse és fogadott fia

istenti, fenséges

cicis játékok segítette a szegényeket

Hadsereg

25 légió. 6ezer fő/légió. **Zsold**, leszereléskor **földet** igényelhetnek.

Szolgalat: 20-25 év

Provinciák

A császárság elő százada: terjeszkedés.:

Egyiptomot, a teljes Hispániát, Britanniát és Pannóniát (Dunántúl) és a Földközi tenger partvidékét foglalták el.

veteránok ismét fegyvert fogtak, ha a császár hívta őket

Legnagyobb kiterjedés: Kr.u.100, egységes birodalom. Peremterületeken sánc, kiváló utak

erődrendszer
(limes)

Római világ

Művelődés: magas szintű, görögöktől átvett.

Latin betűs írás, -nyelv elterjedt, provinciákban is. Provinciákban is "nagyvárosok", rómaiak támogatták?

tudomány uu. görög mintára

Lívius, 142 Róma története.

Cicero (Kr.e.I.század)

Építkezések: vízvezeték, színház, kövezett utcák, cirkuszok, könyvtárak (pergamenre írtak) és fürdők

Utak Használták **többek közt**

- légiók
- kereskedők : hispániából, galliából érceket ; északról bőrt, prémeket

DE! egyszerűbb és olcsóbb a tengeri szállítás

- Gabona : Egyiptom, Afrika
- Itáliában inkább szőlőt, olajat és gyümölcsöt termeltek
- Utazók

A cirkusz és a cirkus maximus nem ugyanaz, az utóbbiból csak egy volt, Rómában

történetírók pergamenre, kézzel írt könyveit (és tekercseit)

Borostyánkő-út (balti tengerig)

A császárkor *Árnyai*, Róma városa

Biztonság, **DE** veszély: Hatalomvágy.

Néró Kr.u. az első század közepén

Örült. Azt hitte, hogy: nemcsak hatalmas uralkodó, hanem egyben kiváló költő, énekes és kocsiversenyző. (a kételkedőket megölte)

Tűvész: leégett róma nagy érsze.

Róma városa görög minta, nagyváros. "Az örök város"

Központja: Forum Romanum. **amit** piacként, gyűléstérként használtak. Levéltár (ugyanitt): határozatok tárolása, szenátus itt ülésezett
Amfiteátrum = körszínház **A házak** 3-5 emeletes

Néró "véres költő", 66

bérház, nem kényelmes. Kevés bútor. Ágy: alvás
evés írás.

Colosseum
egyik
legnagyobb

▼ VIII.: Julius Caesar hatalma - az egyeduralom kiépítése és Augustus principátusa

Julius Caesar: Patrícus, előkelő, Néppárti.

Később játékok szervezésével tömeg rokonszenvét megnyeri, pénzét elveszti.

megoldása Hispania provinciát kihasználta.

Crassus és Pompeius (hadvezér) kibékíti egymást, szövetség: **triumvirátus** Caesar konzul, majd helytartó

Három férfi uralma

Caesar egyeduralma

Crassus meghal (-53) **ezért** megszűnik a Triumvirátus.

Pompeius a szenátus oldalára áll

Mikor hazarendelték, átlépte a Rubikont (A kocka el van vetve) **ezért (is)** polgárháború tör ki. Caesar egész Itáliát hatalmába kerítette (hadsereg)

Mert C. ütőképes, hozzá hű hadsereget szervezett

Ezért a szenátus örök teljhatalmat szavaztak meg.

Béke, a köztársaság megszűnése, aranypénz veretése, föld osztás volt az intézkedései között.

Adott római polgárjogot adott sok provinciabelinek

Csökkentette a szenátus befolyását: növelte a létszámát

900-ra

Naptárreform szökőév.

DE egy köztársaságpárti összeesküvés során Brutus és Cassius vezetésével megölték (Kr.e.44-ben) kiújultak a belső harcok. (hatalmi harc)

Az isteni augustus

II. Triumvirátus (-43), felosztották a birodalma, **de** hatalmi harc (fegyveres is)

Győztes: **Octavianus** Teljes hatalommal (rómaiak támogatták)

Actiumnál került sor a

. Felvehette az Augustus nevet.

Róma első császára Kr.e. 27-től Kr.u. 14-ig uralkodott

döntő csatára
(-31)

augustus egyeduralma

Fennttartja a köztársaság látszatát

de közben sérthetetlen néptribunus, vétójog.

Censor is volt. Zsoldoshadsereg, ő a vezetője.

Kincstár vezetője.

A népgyűlés elveszti hatalmát, a szenátusnak is csak látszólagos hatalma van.

Béke, és jólét, circus, szegények segítés

isteni, fenséges

Rendszerét a
köztársasági
formákkal
leplezett
egyeduralmat
principátusnak
nevezzük.

▼ IX(/1).: A Római Birodalom bukása és a Frank Bir. kialakulása

Lelassult a terjeszkedés, II.sz. legnagyobb kiterjedését elérte.

Állandó védekezés (katonaszükség) ráadásul a császári hatalom meggyengült

Kevesebb volt a rabszolga, emiatt a nagybirtokok távoli kis parcellákat, terményhányad fejében szabad bérlőknek (colonusoknak) adták ki művelésre

Kereskedelem lebénult: Provinciák is fejlettek, nincs szükség rá. Kül.ker.: Luxuscikkek amiért arannyal fizettek vagyis kiáramlott a pénz az országból

Munkaerőhiány: A rabszolgák helyett a kisparasztok és a földbérlők dolgoztak

Próbálták megállítani a hanyatlást pl Nagy Konstantin.: Átszervezés, barbárok bevonása a hadseregbe, új birodalmi főváros: Konsztantinápoly.

Tovább gyengül a birodalom, nem képes védekezésre: Kettészakad a birodalom. Nyugati terület veszélyeztetettebb, fejletlenebb

Hadsereg
beleavatkozott
a politikába

Bir. keleti része

Theodosius
395

Hunok és a NyR bir. bukása

Beözönlöttek a germán népek: Visszaszorult a R. civilizáció, eléptelenedtek egyes vidékek

Hunok vs Gótok: Nagy népvándorlást idéztek elő. **Később** a Kárpátokban hatalmas birodalom

Róma vs Hunok (451) . Bár Róma nyert, fel lett dúlva

476.: Odoakker germán vezér lemondatta trónjáról az utolsó császárt, Romulus Augustulust.

Figyelem! a ix. tétel nincs végig kidolgozva, csak a NyR bir bukásáig!

KÖZÉPKOR
kezdeté

▼ X.:A pápaság és a császárság politikai küzdelme a XI-XIII. században

Német-Római Bir. 962 : Európa legjelentősebb hatalma

- Tartományi felépítés
- Császár hatalmai: Saját tartomány és egyházi hűbér

Invesztitúra jog: császár gyakorolja

Egyház tekintélye csökken: **elvilágiasodik** ezért csökken a tekintélye

Cluny reform: egyház megújítása: (bencés kolostor)

- Szimónia: egyházi méltóságok megvásárlásának eltörlése
- colibátus: papi nőtlenség bevezetése

Invesztitúra:
beleszól a pápa
megválasztásába

Az investitúraharc

Cél csökkenteni a függést a császártól: Ne szóljon bele a császár a pápaválasztásba

VII.Gergely pápa (1073-1085): A bíborosoké legyen az investitúrajog. egyház hatalmának újbóli megerősítése **VS**

IV.Henrik császár (1056-1105) ellenszegül: NrB egy része az hűbéreseken nyugszik

nyer: IV. Henrik: német főpapokkal együtt megfosztja Gergelyt a tróntól **erre** Gergely kiátkozza. **azaz** az alattvalóinak nem kellett engedelmeskedni

Gergely feloldozza Henriket, de kiújulnak a viták: Végül Gergely és Henrik újabb harcok után kompromisszumra kényszerülnek:

Wormsi konkordátum 1122: megosztott investitúrajog

- egyházi hatalmat a pápától kapnak a főpapok
- császár iktatja be őket

Azaz a pápaság meg tudta őrizni a függetlenségét a világi hatalommal szemben

Canossa-járás,
1077

Továbbra is a
császár
hűbéresei

Az Pápaság fénykora

III. Ince (1198-1216) alatt fénykor

XIII. század: **koldulórendek:** Prédikálnak, tanítanak és koldulásból tartják fennt magukat.

- Assisi Szent Ferenc: ferencesek
- Szent Domonkos: domonkor rend

Mozgalom, ami a fennálló társ. berendezkedést tagadja: **eretnek**

Pápaság 1215-ben (a IV. lateráni zsinaton) bevezeti az **inkvizíciót** (*juhée...*)

azaz az egyházi bíróságot, ami kínvallatást is alkalmazott.

NrB

Császári cím névlegesség degradálódott

Habsburg Rudolf 1273 császár: kevés birtok.

ezért birtokok növelése (hatalom növelése)

✕ H.R. vs II. Ottokár (cseh, 1273, Morvamező)

H.R. Kialakítja a Habsburg dinasztiát

majd a trónon IV. Károly: Német Aranybulla (1356): császárválasztás

nagyon sok
tartomány

családjának
adományozta a
területeket

7
választófejedele

▼ XI.-XX. Lecke

▼ XI.: A Városok kialakulása Európában

Gazdasági fellendülés

mez.gaz. fejlődés: 2-3 nyomásos gazdálkodás
egyre nagyobb területen
Nőtt a népesség 38-ról 75-re
Vízimalom: erőgépként használják, technikai
forradalom

hospesek:
fejlett
területekről
kivándorló
telepesek

Városok születése

Ókori városok elpusztultak, emberek
egyházi/királyi birtokok körül vannak
Vagy nemeses vagy jobbágy
Létrejöttük: **első ok:** távolság. A kereskedők
áruik védelmére. **majd** csatlakoznak a
kézművesek
Szervezett közösségeket hoznak létre (
kommunákat). Kiharcolják az önállóságukat:

DE! nem
önállóak

városi önkormányzat

Kiváltságok:

- függetlenítik a városlakókat a kötöttségeiktől
- választják bíróikat
- egy összegben adóznak
- városi polgár: sem nemes sem jobbágy

A városlakók többségét a városi politikából
kizárt szegények (plebs) alkották (ők is
szavazhattak?). Nagyobb városok az uralkodótól
függtek

Céhek

szakmánként más, szigorú minőség, céhen belül
nincs verseny
nincs verseny **ezért** munkaidő és árak
szabályozása

Céh:
érdekvédelmi
szervezet

ranglétra:

1. Inas
2. Legény
3. Mester : remekmunka és vándorút szükséges

Céhen kívüli iparúzókat (kontárokat) üldözik

Céh: fontos szerep a város életében:

- rendfenntartás
- fal őrzése
- szociális feladatok

"Élet" a városban, Kerekedelem

fal: védelem. Fal melletti többemeletes házak közti terület: sikátorok

Városok száma NyE.-ban és It. gyorsan nő

- Közepes városok: 4-5e ember
  - Nagyvárosok: 10-15e ember ; árumegállító jog
- Fizetőezköz: aranypénz. Kerekedelem: Piac és távolsági **ami** veszélyes **de** nagy haszon

Vízi utazás kezdetleges **ezért** zarándokvonalak:

Levantei

Legnagyobb jelentőségű ker. vonal
Velence genova uralja
fűszerek és luxuscikk szállítása, arannyal és iparcikkal fizettek

Nincs csatorna:
járvány :/

Hanza

Balti tengernél:
nyersanyag + élelmiszer nyugatra
Észak-Németország és Flandria városaiból
iparcikkeket (posztó, fegyver, szerszám)
Angliából gyapjút (textilipar alapanyaga)
szállítottak keletre
1161 Hanza-szövetség

gabona, hering,
vész, kátrány

A kettő vízi ker. utat egy szf.-i kötötte össze.

- kezdetben Champagneban
- később délnémet piacok is (**pl** Augsburg)

Köz.Eu Bécsen keresztül kapcsolódott be.

▼ XII.: Az iszlám megjelenése és térhódítása

Az iszlám kialakulása

Arab félszigeten Nomád arabok (beduinok)

Harc egymással: Vízért, állatokért, oázisokért.

Tömjénút: ker. útvonal. Mentén városok jöttek létre. Mekka: egyik legjelentősebb ker. város.

Mohamed 570-632: Új tanok: ISZLÁM. Zsidó, keresztény és pogány arab hitvilágból/hagyományokból alakította ki.

egység gondolata Istenben való hit fontosabb mint a vérségi kötelék. Végítéletről beszél.

Elesettek gyámolítására szólítja fel a kereskedőket **ezért** kiűzik Mekkából **ami** a mohamedán időszámítás kezdete (kr.u. 622)

Visszaengedik Mekkába: Kába tiszteletét + mekkai zarándoklatot közelezővé teszi

Ősi
zarándokhely

Islám:
enedelmesség
istennek

A Korán (*hirdetés, zsolozsmálás*)

szigorú monoteizmus. Alapszabályok:

1. Allahban, az egyetlen istenben, s prófétájában, Mohamedben való hit.
2. Napi ötszöri ima a szent város, Mekka felé fordulva. Ezt rituális mosakodás előzi meg.
3. Kötelező alimizsnaosztás a szegények támogatására.
4. A Ramadán havi böjt betartása, mikor napkeltétől napnyugtáig tilos enni és inni.
5. Minden igazhitű életében legalább egyszer zarándokoljon el Mekkába.

Tilos:

- sertéshús, alkohol fogyasztása
- többnejűség (maximum 4...)

Hit terjesztése **akár** erőszakosan is: **dzsihád**

papok: nem közvetítenek Isten-ember között

elesett katonák

csak vezetik a szertartást

Összeolvadt az államhatalommal, az élet szinte minden megnyilvánulását a vallás szabályozta.

Kalifa: Állami és vallási vezetők Kádi: bíró

azonnal a
paradicsomba
kerülnek

Az arab bir.

Közel Kelet-et elfoglalja. Nagy siker mert bizánci bir. VS perzsa bir. kimerülnek

emberek túladóztatása viszont ennek ellenére felszabadítókként tekintettek rájuk.

~100 év alatt létrejön az arab birodalom: Hispániától Indiáig. Előretörés megállítói: Frankok. ✕ 732/740 Poitiers /Bizánc .

Kalifák: **Despotikus** uralkodók lettek

Arisztokrácia: Katonai vezető réteg földbirtokkal

Földbűvelők: szabadok és rabszolgák

Virágzás: Selyemút felügyelete, fejlett kézműipar

a korán
alapján
ítélkeznek

kereskedők
egész világot
bejárják

Poitiersben
Martell
Kalapács
Károly

Az arab kultúra

Türelmes más kultúrákkal szemben.

Fejlett: Matek, Kémia és csillagászat

Az arab kultúra megőrizte az antik műveltséget, és később közvetíthette az ismét felemelkedő Európa felé.

damaszkuszi
acél, kordován
csizma,
muszlin szövet

▼ XIII(/1).: Közép-EU fogalma és története a XI-XV. században

---

A **történelmi régiókat** társadalmi, gazdasági és kulturális tartalmak jellemzik. Ahogy ezek az összetevők változnak, úgy módosulnak a régiók határai is.

Akkori határ: Cseho. Lo. Mo. . A katilicizmus és az ortodoxia közti átmenet területe

Jellemzői:

Ritkábban vannak városok

Alacsonyabba népsűrűség járványok miatt később fontos

Kevesebb: rendiség, önkormányzat, céh, egyetem, gótika

XI-XIII: Fejlődés, majd XIV. Kezdi utolérni nyugatot (+városok, rendiség)

"Előny": alacsony népsűrűség **emiatt** a járványok nem tudnak terjedni

Csehország

NrB része lett.

Császár hűbéresei: Premysl fejedelem. Később a NrB meggyendülése miatt királyi címet szereznek **azaz** részleges önállóságot szerez

A Dinasztia legjelentősebb uralkodója II. Ottokár (1253-1278) elfoglalta az Osztrák tartományokat

de Habs. Rudolf (1278) visszafoglalta

Kihal a Premysl Dinasztia: Luxemburgiak: IV. Károly (1346-1378) egyben NrCsászár, Német aranybulla

ebben az időszakban:

- Prágai egyetem 1348
- Burgonyagazdálkodás **ami** erdőirtást okoz
- bányászat és Céhek

Csehország
fénykora

Vallási reformtörekvések

Avigoni fogság vége: pápa visszamehet Rómába
1378. **DE!** ront a helyzeten:

Fro.-ban **ellenpápát** választanak **amiatt**
nagy nyugati egyházszakadás (1378-1417) **amire a**
megoldás

Konstanzi Zsinat

NrB császár: Luxemburgi Zsigmond 1410-1487
hívja össze: Felszámolja az egyházszakadást

Reformok , Huszita háború

John Wyclif 1320-1384:

Angol prédikátor, oxfordi tanár.
Kétségbevonja a pápaság szerepét.
anyanyelvű igehirdetés

Husz János 1369-1415:

Elvetette mindazt ami nem volt a bibliában,
de hirdették
Elítélte az egyház világi szerepét., két szín
alatti áldozás
anyanyelvű igehirdetés (cseh)

Két szín alatt
áldozás:
kenyeret
(Krisztus
testét) és a
bort (Krisztus
vérét)
szolgálják ki a
világi hívőknek
is

Husz Jánost meghívják a Konstanzi Zsinatra **DE!**
(eljön és:) eretneknek nyilvánítják és máglyán
megölik (1415) **amitől** Katolikus és
németellenesség Cseho.-ban **amire válaszul**
Zsigmond (pápai jóváhagyással) hadjáratot indít
ahol veszít.

Husziták:

Kelyhesek: módosabb, mérsékeltebb
polgárok

Táboríták: szegényebb, radikálisabb
polgárok

Huszita harcmódor: gyalogosok és szekérvár

széttagolt Lo. nincs meg!

▼ XIV.:Az Oszmán Török Bir.

XI.: Bizánc megerősödik (balkán + kisázsia)

fénykor: Mánuel cs. 1143-1180. Halála után belső harcok, nő az Ita. városok befolyása

Az oszmán birodalom felemelkedése és felépítése

XIII.: Mongol terjeszkedés: iszlám vallású harcos törzsek Kis-ázsia felé

Gyors terjeszkedésük oka: Biz.Bir hanyatlása. A vezetők despotikus uralkodók lásd iszlám kialakulása és elterjedése

Oszmán szervezte meg

Államszervezetének előnye: fejletlen területeket is a hadsereg szolgálatába tudták állítani

Elvben: A teljes birodalom minden földje a szultáné

szpáhi: könnyűlovas, földjét a szultántól kapja

janicsár: elitalakulat, átnevelt keresztény gyerekek

defterdár: adószedő hivatalnok, fejlett szervezés

kádi: bíró, korán alapján ítélik

10 évenként állapították meg a jövedelmeket és az adókat

A világbirodalom

A bir. a hadseregre épül. ezért folyamatos hódítás

XI. Murád (1359-1389) vs szerbek Rigómező (1389).

Magyarország **ütközőállam** lett. Zsigmond hadsereget toboroz:

✗ vereség Nikápolynál (I. Bajezid)

Törököket tatárok megtámadják (és vesztenek)

de Mo. tehermentesedik egy időre. II.Mohamed (1451-1481): 1453 Konstantinápolyt elfoglalja: szabad az út Eu.-ba

Bosznia, Szerbia, Havasalföld török hűbéres lett

A törökök megerősödtek a Balkánnál

A birodalom fénykora és a bukása

XVI.: Szíria + Egyiptom elfoglalása: meg2×-ezte a területét, megvámolja a kereskedelmet (Levantei) és több területet kaptak a szpáhik. Katonai és gazdasági fénykor: **I. (Törvényhozó) Szulejmán (1520-1566)**

Mekka
elfoglalása
után:
szultán=kalifa

Meghódította Mo. középső részét, 150éves török uralom **stb.**

Keleten harc a perzsákkal

DE a Levantei ker. hanyatlása: kevesebb vám és kiáramoltak a nyersanyagok, és elvesztette kereskedelmi jelentőségét (Fro. vette át). Gazdasági gyengülés: Despotizmus akadályozta a fejlődést

Az O-Tör.Bir.
Nyugat
nyersanyagszáll
vált

1571, Lepanto: veszít az O-Tör Bir.: **Megáll a hódítás végleg:** nem fizetnek zsoldot

Köprülü Mehmed megszilárdítja a rendet kegyetlen módszerekkel **de** a hanyatlást nem tudta megállítani

XVII.: Habsburgok "felszabadítják"

Magyarországot és Oroszo. megerősödik

A birodalom már csak védekezni tudott, elvesztette nagy6almi szerepét

▼ XV.:A magyar nép őstörténete a kezdetektől a honfoglalás végéig

Finnugor kor (kre. 3 évezred)

Urál-Ob folyó között, finnugor népek
őshazája
vadászat, halászat. Kutya társ.
Csiszolóezközők, néma kereskedelem

Ugor kor (kre. 2 évezred)

Urál-Tobol-Irtisz
vándorlás túlnépesedés, éghajlatváltozás
(hidegebb lesz) miatt.
Megjelenik a ló, nomád állattenyésztés;
szétválk az ugorság.

A styeppei élet

Füves puszták: Kínától Kárpát medencéig.

- északon: finnugor népek
- keleten: úzok, besenyők
- középen: bolgárok, törökök
- délen: Kazár Birodalom
- nyugaton szláv törzsek

Népvándorlás oka: Hunok (-370-re Kárpátoknál),
új területek, túlnépesedés.

Magyarok +/-500 népmozgás elsodorja:
Volga-Káma vidék, Baskíriába (ma tatárok
élnek ott). **Magna Hungaria:** török hatás,
törzsi szerveződés

sztyepp =
(orosz) puszta
kurigan =
halomsír

-670 Török-
Bolgár
birodalom
szétesése után
kazár bir

nyelvemlékek:
hat-**van**, het-
ven

Kende
(szellemi
hatalom) és
Gyula (katonai
hatalom)

Levédia-ba vándoroltak, Don-Volga vidéke
Kazár kapcsolat: kétfejedelemség, rovásírás,
mezgaz ismeretek.
Török, Kazár hatás.

Etelköz Don-Duna között
Csatlakoznak a Mo.khoz a kabarok,
segédhadtestként.
Vérszerződés a törzsszövetség tagjai között:
Álomos, Előd, Ond, Kond, Tas, Huba, Töhötöm.
Saját területeken teljhatalom, háború esetén
összefogás

kabar = lázadó

A kárpát medence

Attila meghal 453 : szétesik a Hun birodalom,
szétszórodnak keletre a hunok. Helyükre germán
népek, majd avarok 568 telepednek le. Az avarok
végigrabolják a balkánt, **amivel** helyet hagynak
a szlávoknak 680.

Nagy Károly szétveri az avar bir.-t. Helyére
Pannóniai örgrófság.

Kisebb szláv államok **pl:** Pribina állama, Zalavár
központtal, akik elismerték a Frank
fennhatóságot.

Szlávok vs Morvák: mind2en a magyarokat
hívták segítségül. Szvatopluk morva vezető
halálával szétesett a birodalma, így **akkor nem
létezett jelentő államalakulat a Kárpátokban.**

Kengyelt őt
hozták ve EU-
ba

A honfoglalás

895-899 **honfoglalás** besenyők előtt. Tervezett
utazás. Árpád vezetésével Vereckei hágón át.

✕ Bolgár cár vs. Árpád+Bizánciak.

A többi magyar Etelközben: Erdélybe menekül
Besenyők előtt. A kárpát medencében **Garam-
Duna vonaláig** letelepedve, több éven át tart a
berendezkedés.

898 Keleti frank ur.: szorítsuk vissza Itáliát.

Bajor területek megszerzése: Pozsony közelében
nyerünk 907.

Elsöpörték a szláv hűbérfejedelemségeket,
meghódították a dunántúlt.

Élet

Gazdagok: jurta

Szegények: vályogház

Szolgák: földbe vájt ház

Leánykérés: ősi szokás szerint

Pusztaszer: I. OGY

▼ XVI.: A magyar állam megalapítása és politikai élete

Mo. portyákat indít szomszédai ellen: évente ismétlődő portyák

Leggyakrabban Ny és D felé

Bajoro., Szászo., DItália., Fro., Bizánc

Cél

Siker oka:
Országok
széttagolva
(belső harcok)

zsákmányszerzés: arany, szövet, foglyok **amiket** rabszolgáknak adnak el.

Nomád harcmódor: nyugatiaknak nem ismert

- heves támadás
- színlelt menekülés

Sokszor
felkéri a
Mo.kat

DE! Nyi uralkodók összefognak a Mo.k ellen :

I. Madarász Henrik (szász) vs magyarok
[Merseburg] 933

I. Nagy Ottó vs magyarok [Augsburg] 955,
portyázás végetér

Az államalapítás

Törzsszövetség: kende + gyula kettős szövetség
megszűnik Kurszán, Árpád vetélytársa halála után (904)?

Választás: Nomád törzsi szervezet vagy keresztény Európához csatlakoznak

Törzsi szervezet bomlásnak indult

törzsfő: bőségben él, kísérei: jobbágy fegyveresek

ínség: szolgálatra kényszerítette szabadok

Had: törzsfő + fegyveresek **szeniorátus:** a nemzetség legidősebb tagja örökli a hatalmat

kíséret
eltartásához
szükséges
javak
biztosítása

Géza 972: törzsfők hatalmának fegyveres megtörése (meghal 997)

Gyula lánya (**Sarolta + Géza**) fia (**István + Gizella**)

973: I.Nagy Ottóhoz: Hittérítőket kérnek, lemondott Géza a Lajtán túli területekről. Halálakor az Árpád házé az ország legnagyobb része, **de** Koppány (István nagybátja) lázad: Vajk **azaz** István fellép ellene idegen lovagok bevonásával.

Gizella: Nr
hercegnő

II. Szilvesztertől korona (1000-1001 fordulóján) megkoronázzák **vagyis** Mo. hivatalosan is keresztény lesz.

Megszilárdul a hatalma,

István hatalma tovább nő:

- Erdélyből kiszorítja Gyulát (István nagybátja)
- Temes-Maros vidékének urát (Ajtony)-t is legyőzi

Az ország 2/3-a a kezén van.

Közigazgatás*

Vármegyék: várak körül az ország belső részén

- árák, birtokok **várispánságok** az élén ispán
- Fontosabb várak élén: **megyésispán(ság)**
- Királyi udvar ispánja: **nádorispán**

Ispán:
bíráskodik és
katonai vezető.
Részvehetett a
kir. tanácsban

Hadsereg alapja: várak fegyveresei.

Vitézek: Közvetlen a király alá alárendelt réteg

Kül- és Belpolitika*

Kedvező külp.-i helyzet: besenyők nem támadnak, hanem betelepülnek

Gizella (István felesége) révén jó kapcsolat a NrB-al **de** másik uralkodóház **am** megtámadja Mo.-t. **Ami ellen égetett föld taktika:**

István visszaveri a támadást (1030)

Trónörökös: Imre hcg. vadászat közben meghal (1031). Új utód: Orseolo Péter

Vazul miatt elmenekülnek fiai: **András Béla**
Levente : **Trónviszály**

István
unokatestvérét
Vazult
megvakítja.
(így nem lehet
örökös)

Trónviszály miatt I:

- hívek szerzéséért földadomány

- csökken a kir.-i birtokállomány
- megerősödik a földbirtokos réteg

Emiatt: belviszályok. Megoldás: külső segítség
ami veszélyes mert hűbéres függésbe kerülhetett volna.

Trónviszály miatt II : Társadalomban Súlyedő szabadok felkelése (1046). Vezető: Békési Vata. Ők ölik meg Szent Gellért püspököt a Gellért hegyen

Vazul fia, I. András (1046-1060) felszámolja a mozgalmat, visszaveri a német támadásokat (Vértes hg. (1051) és Pozsony (1052))

Béla megkapja hercegségként a királyság egyharmadát. Céja: trónviszályok felszámolása

DE! András vs Béla. És a fiaik között is (Salamon vs Géza vs László)

Vata a
Pogányságot
akarja
visszaállítani

dukátus

▼ XVIII.: A rendiség születése Angliában és Fro.-ban és a százéves háború*

Normand hcg. I. (Hódító) Vilmos 1066-1087

Britanniátmeghódítja

✕ Hastings 1066 Angolszász uralkodó vs Vilmos

Az elfoglalt földeket Vilmos lovagjainak adta **ezzel** meghonosította a hűbériséget. Mindenki a királytól kapta birtokait **ezért** erős királyi hatalom jött létre:

Kormányzás: uralkodó+főnemes+főpap= Királyi tanács

oklevélkiadás: kancellária végezte

megyéket (grófságokat): sheriff irányítja

Vilmos halála után: Fro. hűbérese: betagozódott a pártharcokba.

De nem alakult ki a hűbéri lánc

Az angol rendiség kialakulása

II. Henrik utódai:

- Oroszlánszívű Richárd
- Földnélküli János

elvesztették a Fro. birtokukat **ami** a nemesség elégedetlenségéhez vezetett

Magna Chart Libertatum (nagy szabadságlevél): 1215 Földnélküli János adta ki a főnemesség nyomására.

Nem vethet ki a király adót a tanács beleegyezése nélkül

Önkényesen adót vetett ki: 1264 fellázadt a főnemesség, felléptek a király ellen

A lázadás elbukott **de** megerősödött a kir. hatalom korlátozásának gondolata

Rendek: érdekeiket érvényesíteni képes, azonos jogú, azonos érdekű társadalmi csoportok

I. Edward (1272-1307) Wales és Skócia meghódítója: összehívta a parlamentet (1295) **innen kezdve** a rendekkel együtt kormányzott és kialakult a rendi monarchia.

Pajzspénz: hadjárattól távol maradt hűbéres pénzbeli megváltása

A lordok számára beleszólás a hatalomba, ellenállás joga

összehívták a parlamentet

A széttagold Franciaország és a Fr. rendiség

Karolingok kihaltak. **Capeting**-dinasztia kerül trónra, de igazából csak a Párizs körülötte részt uralták (*Nem ez volt az Île-de France?*). A többi terület nagyűbéreseké.

II. Fülöp Ágost (1180-1223) kiszorította az Angolokat az országból (1214) és megtörte a nagyűbéresek hatalmát az erős városokra és az egyházra támaszkodva. Nőtt a király hatalm
XIII sz.: csak a király verethet pénzt **amitől** több pénze lett **amiből** testőréget hozott létre

IV. Szép Fülöp (1285-1314³) el akarta foglalni Flandriát **de** legyőzték Fülöpöt (1302)

Új rend: **papság** mert meg akarta adóztatni az uralkodó az egyházat

XIV sz.: EU-nagyhatalom, elősegítette a NrB hanyatlását, Avigoni fogság (lásd: X. Tétel)

Flandria
meggazdagodott
a
posztóiparából

A rendi dualizmus

Lényege: A hatalom megosztása a király és a rendek között, együtt hozzák meg a fontosabb törvényeket

legfőbb szerve: országgyűlés (OGY)

Adómegajánlás: rendek joga, korlátozták a király hatalmát

Egy és kétkamarás rendi gyűlések:

Kétkamarás: **pl** Angolok

I.: Lordok háza: születésük, tisztségük alapján személyesek kerültek be a: főnemesek -papok

II.: Alsóház: választás alapján: lovagok és jómódú polgárok

Kétkamarás: **pl** Franciák

A három rend külön ülésezett **de** együtt szavazott

Külügy, hadsereg, pénzügy király felségjog

A középszintű igazgatás az önkormányzatok kezében voltak

Rendek: korlátozhatták a királyt, de a király vissza is szoríthatta a főnemesség és az egyház hatalmát?

Angol
OGY=Parlament

Gazdasági válság a XIV. sz-ban

Átmeneti hanyatlás. Éhínségek, a népesség gyorsabban nőtt mint a mez.gaz.

Hideg telek: rossz termés. Pestis is megjelent: 75-80Mill-ről 55-60Mill-re csökkent.

A ~Százéves háború 1337-1453

IV. Fülöp (Fr.) halála: kihalt a Capeting dinasztia ff-i ága, III Edward (Angol) igényt tart a trónra

Háború okai:

- trónviszály
- Flandria feletti uralom kérdése

Angolok Flandriában nyernek, ezért a Fr.-k engedményeket tettek

Falusi szegénység helyzete rossz: 1358 parasztfelkelés. +Párizs csatlakozott, és erőre kapott a Francia királyság. Kiszorította majdnem az Angolokat Fro.-ból. Fegyverszünet 1375.

De XV.sz. harcok kiújulnak: elfoglalják az Angolok Párizst.

Jeanne d'arc (francia parasztlány) angoellenes mozgalma megerősítette a Fr. hadsereket.

Megmentették Orleans-t és Rhemis-t (városok).

Jeanne fogságba esett 1430-ban majd a kedves francia egyház együttműködésével eretnekként mágján megégették 1431-ben Rouen városában.

VII Károly, a trónörökös elmenekül

▼ XIX: Mo. a XI-XII. században*

I.István (997-1038) : hatalma az egész országra kiterjed, a földek jelentős része királyi birtok.

Latin egyházszervezet, egyházmegyék (püspökségek) megszervezése: az egyházar hatalmas földadományokkal erősítette meg.

Tized bevezetése, 10 falunként egy templom, kötelező: bőjt, gyónás, misén való részvétel

Az esztergomi püspökséget: érsekséggé lesz, és független a Nr egyházszervezettől.

Bencés kolostorok (Pannonhalma, Pécsvárad) alapítása, István támogatja őket. Létrejöttek a székesegyházak mellett működő **káptalanok**.

Ezek a testületek a püspökök munkáját segítették és oklevélkiadásban közjegyzők

Testület=kanonok

Kövekező

Ezt a rész Vikram itt, Petra viszont a XVI. tételbe rakta, az ott van leírva. Az a rész a közigazgatástól egyezik a Vikram itteni jegyzetével!

▼ XX.: Az aranybulla mozgalom

III. Béla: megszilárdította a kir. hatalmat. Írásbeliség kiterjesztése modernizálta az államot.

kancellária királyi oklevélkiadó. Élén a kancellár, aki az esztergomi püspök.

hospesek=vendé

Földművelés teret hódít, **ezzel együtt** a letelepedett életmód. Jó körülmények, népesség növekszik (~2 Mill.). Szászok+hospesek: önkormányzatos városok alapítás **pl.**: Esztergom Só, ezüst, aranykereskedelem. Táv.ker.: zsidók, izraeliták

Nőtt a regálékból és a vámokból befolyt adó. Legnagyobb jövedelem: pénzváltás.

izraeliták=mohar
etikum
gyűjtőneve

II. András

Trónviszály: III. Béla fia, II. András 1205-1235 győz.

Sok birtokadomány **ezért** csökken a királyi földbirtok. **megrendül a várispánság rendszere.** Két gond:

1. Király hatalmát érvényesítse
2. Pénz visszaszerzése

egyszerre nehéz.

Próba: regálék emelése, pénzügyenek a tárnokmesterre (később városok vezetője) bízása. **de** nem vált be **ezért** pénzrontást csinált. Távker külföldieknek ádatása elégedetlenséghez vezet. Költséges hadjáratok **pl** (Szentföld)

Válságban a kir.i haderő: főúrak magánhadseregét (=Bandériumait) vette igénybe.

Bárók: kiemelkedő főúrak, megkülönböztetésül.

pénzrontás=előz
évinél
kevesebb
nemesfém
tartalmazó
érmék
nyomása

Az aranybulla mozgalom

Király felesége, Gertúd nagyon

sokbirtokadományt kap **ezért** fellázadtak a bárók és Pililsban meggyilkolták Gertúdot. (Bánk bán, 1213). Gyenge a királyi hatalom, kicsi a büntetés.

Kisbirtokosok félnek: bárók hatalma alá kerülnek. Bárók célja: szervienseket és jobbágysokat saját irányítás alá vonni.

Az elégedetlen bárók a szerviensekkel és a jobbágysokkal együtt Andrászt az

Aranybulla kiadására kényszerítik. Székesfehérvár, "törvénylátó nap", Bárók érdekeit biztosító oklevél. **rendelkezései:**

- egész vármegyék adományozásának tiltása
- méltóságok halmozásának tiltása
- idegenek nem juthatnak birtokhoz és hivatalhoz
- ellenállási záradék (ha királyi megszegi az oklevélben írottakat)
- szervienseknek kedvező:
- adómentesség megerősítése
- bírói ítélet nélkül nem foghatók le
- engedély nélkül nem szállhat meg senki birtokaikon
- szabad végrendelkezés
- csak az ország érdekében kell hadba vonulni
- határokon kívül királyi költségen harcolnak
- egyház érdekei nem érvényesülnek(néhol csorbulnak)
- tized pénzben szedésének tilalma

szerviens=királyi
alárendelt
katonáskodó
réteg

1213: egyház
nyomása miatt
megújítják,
szedhet tizedet
és a püspököknek
is van
ellenállási
záradéka

▼ XII.-XXX. Lecke

▼ XXII(/I).: Mo. az Anjouk idejében

Nagy Lajos

I. Nagy Lajos 1342-1382: dinasztikus politika

Pénz a pápának: öccsét elismerik nápoly királyának **de** öccsét az öccse felesége meggyilkolja **ezért** 2 Hadjárat nápolyba (47-18 és 50-52)

De kimerül a kincstár és el is fogják a királyt. háborúk: Havasalföld, Velence, Moldova hűbéres állam lesz. **és** megerősödnek a bárói családok, akik hűek maradnak lajoshoz.

III. Kázmért Lo. királya meghal: Lajos a király 1370. perszónálúnió jött létre. Lo.-ban megerősítette a nemesség jogait: Kassai privilégiumok 1374.

Pápa kéri: bogumilok ellen szellemi harc.

Pécsi egyetem: 1367 első Magyar.

gyerekként
kerül trónra

Perszónálúnió:
csak a király
személye közös

Bogumil:
balkáni
eretnekek

Az 1351-es Törvények

OGY: Megújították az Aranybullában megfogalmazott nemesi jogokat **de!** eltörölték a végrendelkezés **azaz a** szabad örökítés jogát. Vagyis apáról fiúra szállt. Az **ősiség** védi a báróktól a területet.

Háromlási jog: Fiúágon kihalt nemzetségek birtokai a királyra szálltak.

Egységes kilenced a jobbágyoknak. Kötelező volt beszédni, így nem lehetett elcsábítani.

Elméletben egyenlő lett a báró és a nemes, de nem valósult meg. Ezzel elkezdett a M. társ. hasonlítani a NyEU-éhoz.

tk
adómentesség,
háza
sérthetetlen,
csak a hazája
védelmében
kell
bevonulnia

▼ XXIV.: Hunyadi Mátyás kora

Hunyadi János meghal 1456. Fiai: László, Mátyás

V. László vs Hunyadi László

Cillei Urlikot megöli a Hunyadiak ezért V.László:

- H. Lászlót lefejezteti
- Mátyást börtönbe zárja

V. László Cseh király is. **ezért** elmegy Prágába, Mátyással együtt. **DE!** meghal V. László!

Szilágyi Mihály köznemességre támaszkodva: Mátyás király 1458

Közvetkező cseh király: Poljebrád György hazaengedi Mátyást ha elveszi a lányát. M. visszaveri III. Frigyes támadásait, **de** korona nála.

Adományokkal nyeri meg az ellenségeit.

V. László
bizalmasa:
Garai-Cillei
Liga

Katalin+Mátyás:
félreállítják
Szilágyit

Együtt a Rendekkel és azok ellen

Együtt a rendekkel kormányzott, törökellenes politika **Bosznia** ütközőállam, É:magyar D:török. Kiegyenlítette erőviszonyok **ezért** nincs döntő ütközet. Végvárrendszert építenek

III. F.-től visszavásárolja a koronát (és Sopront) **ezért** nem kell a nemességre támaszkodni **Ezután** rákényszerítette az akaratát a Nemesekre

Bárói családok kihalásával: háromlásai jog, új, hozzá hű nemesi réteget hoz létre. (Kinizsi, Báthory, Szapolyai család)

Törökök:
Szendrőt
elfoglalják
Mátyás: 1463
laica

80 ezer
aranyforintért

Jövedelmek és a Fekete hadsereg

Népesség: növekszik, 3-4Mill.

Adók, rendeletek:

- **füstpénz** 1467
  - Rendkívüli hadiadó (1 forint)
  - köznemesi kincstarókat nevezett ki
  - Nő az árutermelés, csökken a vám
- EU. viszonylatban is jelentős bevétel.

Fekete sereg: Mátyás irányítása alatt álló, zsoldos, nagyrészt volt huszitákból álló, rendek által megszavazott adókból ellátott hadsereg. Állandó készültség: 15-20e ember. Magyarok, Csehek és Németek alkották a gyalogságból álló hadat.

A Reneszánsz uralkodó

Művelt: több nyelven beszél. **Dinasztiát** akar kiépíteni: I. Ferdinánd lányát, Beatrix-ot veszi el 1476 **aki** reneszánsz műveltséget hoz.

Reneszánsz építkezések: Buda, Visegrád. A nemesek elle: megromlik a kapcsolatuk.

Corvina 2500 könyvből álló könyvtár. Olasz humainisták az udvarában: Vitéz János, Galeotto Marzió

Nagy költség:
nehézlovas:
3arany,
gyalogos
2arany

Nyugati hódítás és a Török politika

Nem kockáztat a török ellen támadást. Megerősíti a végvárrendszert.

Cseh trónért 1468 változó eredmények.

- Szilézia, Morvao. Mátyásé 1469
- Cseho. Ulászlóé

Béke, elfogadják egymást 1479. **DE!** III. F. nem ismeri el Mátyást, aki megtámadja a Habsbourgokat, és eloglalja Bécset 1485. Mátyás NrCs akar lenni, de a Német rendek Ferenc mellé állnak, és megválasztják Frigyet (Ferenc fiát) 1486

Mátyás hívei fellázadnak (költséges háború, rendek háttérbe szorítása miatt) és Jagelló Kázmért választják "ellenkirálynak". Mátyás lefizeti a összeesküvők egy részét, majd elnyomta az összeesküvést.

A nemesség a törökkel akar háborúzni: elfoglalja M. Szabács-ot 1476 **majd** Kenyérmező 1479 Báthory és Kinizsi nyer.

Vitéz János és
Janus
Pannonius is!

Nyugai politika: béke. 5 éves béke a szultánnal
1483, amit többször megújítanak.

Trónutódlás

Gond: Beatrixtól nincs gyermeke. Corvin János bécsi polgárlánytól született gyerekének akarja biztosítani a trónt. Mátyás halála (1490) után senki nem állt Corvin mellé, Jagelló Ulászló lett a király

Nádori
törvények
biztosították
Corvinnak a
trónt, sok
földet kapott

▼ XXVIII.: Erdély aranykora

Habsbourg ház: nincs pénz ezért ellenreformációba kezd az udvar hogy megszerezze a magyar főurak pénzét. Hamis felségárulási perek, megfosztják vagyonuktól a főurakat.

Habsbourg Rudolf 1576-1608 megakadályozza a vallásszabadságot, ezért szembekerül a magyar rendekkel.

1604 fegyveres felkelés, mert Bocskai Istvánt is el akarják fogni. A hajdúk is átállnak az oldalára. Fjd.-nek választják Mo.-n és Erdélyben is. Török támogatja Bocskait, de Bocskai nem fogadja el a törökök által küldött koronát.

Habsbourg-török béke Zsikaborkon, 1606-ban. Így belenyugodtak a Mo.-i fjd.-ségbe.

Bocskai meghal: trónviszály. Rudolf ismét a törököt támadná.

De testvére II. Mátyás 1608-1619 letaszítja a trónról és:

- megerősíti a nemesség jogait
- nádorválasztás az uralkodó által kinevezett 2-2 protestáns, katolikus közül
- rendek jóváhagyásával kormányoz
- nemes társadalom átalakulóban: visszaszorul a familiaritás

Tiszántúl
nagybirtokosa

status qou

Bethlen Gábor és a 30éves háború

Bethlen Gábor erdélyi fjd. 1618-1648 szultán támogatja, de vissza kell adni a 15 éves háborúban megszerzett Lippát.

Erős fejedelmi hatalom, adók növelése, gazdaság fejlődik. Szarvas, méz (Exportcikkek)-re monopóliumot vezet be. Felvidéket meghódítja a csehek kérésére, magyar rendek királlyá választják 1620 Besztercebányán.

Segít a cseheknek a 30 éves háborúban

A szultán
engedélyével

De nem egyesítheti Mo.-t és Erdélyt, mert a szultán, a Habsbourgok és a magyar rendek ellene lennének.

Bethlen: **Nikolsburgi béke** 1621 Habsbourgokkal: lemond király címről, de cserébe megerősítették a bécsi békét, és megkapott 7 KeletMo.-i vármegyét (élete végéig) Hadjáratai biztosították a magyar rendek jogait.

A csehek elvesztik a csatát fehérhegynél

I. Rákóczi György

Bethlen Halála után hozzá hű politikát folytatott R.GY. ezért tovább erősödött a birodalom 1630-1648

Hűvösebb kapcsolat a törökkel: kitér a hadbahívástól. De a protestáns uralkodók kérésére és a törökök endedélyével visszalép a 30 éves háborúba. De a törökök a sikert látva visszavonják, és megkötik a

Linzi Békét 1645. Megerősítették a Bécsi békét, vallásszabadság a jobbágyoknak is.

RGY meg2×-i a területeit így Mo. legnagyobb földbirtokosa lesz.

Bethlen Gábor és I. Rákóczi György uralkodása alatt volt Erdély aranykora. Nagyobb önállóságot szerzett a fejeledelem.

Rákóczi Bethlen hadvezére volt Partiumban (és földbirtokos)

▼ XXX.-XXXV. Lecke

▼ XXXI.: Oroszország nagyhatalommá válása

A Földrajzi felfedezések miatt K-EU perifériára szorul, fejletlen városok.

IV. Iván 1533-1584(Orosz). Központi, despotikus hatalom a szolgálati birtokokra támaszkodva. Fellép a bojárok ellen, földjeiket elveszi, a neki szolgáló nemeseknek adja

Gyakori kivégzések. 1547 császári=cári címet felveszi.

bojár=ősi orosz nemes

Hódít:

- Balti tengerhez DE Báthory+svédek+dánok megállítják.
- Tatárokat legyőzi, Kazany, Asztahány-t elfoglalja. **Ezzel a volga medencéjét elfoglalja**

Az ország területe megkétszereződött **részben mert** Elmenekülnek az orosz földművesek új pusztákra.

A Romanov dinasztia

Iván halála után Romanov diasztia 1613. Terjeszkedés Ukrajna és Szibéria felé I. Nagy Péter 1689-1725 kíméletlen módszerekkel akarja bevezetni a nyugat-európai mintát.

- Külföldi mestereket
- Manufaktúrák
- Korszerű és erős flotta és hadsereg

Despotikus uralkodó, bojárokat engedelmességre kényszerítette.

Nemesség gyerekeinek kötelező oktatás. Kezd hasonlítani nemesség az európaihoz

Politikai Cél: **egész évben fagymentes kikötő**

orosz-török háború: sikertelen

orosz-svéd háború (északi háború) 1700-1721

Néva torkolota: új város: **Szentpétervár**

Nyugati utasorán jön rá: nagyhatalom csak EU mintára lehet Oroszországból

óriási társadalmi szakadék

Folytatása következik!

▼ Részletek

verzió: 1.6U1

- Orontap

